

VÀI NÉT VỀ CÁCH CẤU TẠO CHỮ NÔM QUA TÁC PHẨM *THANH HOÁ QUAN PHONG*

Th.S. Trần Thị Thanh¹

Giảng viên trường Đại học Khoa học Huế

Hội nghị Quốc tế về chữ Nôm
Huế, 2006

Bản tóm tắt đề tài

Với đề tài này chúng tôi trình bày 2 phần chính như sau:

1. Vài nét về tác phẩm *Thanh Hoá quan phong*

Thanh Hoá quan phong là tác phẩm viết bằng chữ Nôm dày 70 tờ, tức là 140 trang, do Thư Hiệp Biện Đại học sĩ lãnh chức tổng đốc Thanh Hoá là Vương Duy Trinh biên tập, vào năm Thành Thái thứ 15 - tức là vào năm 1903. Đây là một tác phẩm mang tính chất văn học dân gian. Vương Duy Trinh đã cùng với một số người lượm lặt những câu ca, bài ca dao, những lời phương ngôn, những câu phong tình của trai gái, những bài tế lễ “nhập tịch tự thân”, những lời ca hương ẩm tiết xuân, những lời người vợ trách chồng, rồi khuyên chồng gắng theo đèn sách, cả những lời ca của người đồn thú, đặc biệt những lời ca mừng tiệc đầu xuân hay lời ca đội đèn, tiệc hương ẩm, lời ru con thơ, lời bài sự thân, phụng Phật làm vui, lời quân phòng phù chúc nhà Lang giàu có mạnh khoẻ sống lâu ở khắp các huyện châu trong tỉnh Thanh Hoá để làm thành một cuốn sách. Với những câu ca lời hát ở khắp các phủ, huyện, châu trong tỉnh Thanh Hoá được ghi lại trong tác phẩm này, người đọc có thể thấy được những phong tục tập quán và phong thuần mỹ tục của người dân nơi đây và cả tiếng nói - thổ âm của người dân ở nơi đây nữa.

2. Vài nhận xét về cách cấu tạo chữ Nôm trong tác phẩm *Thanh Hoá quan phong*

Vào tháng 3 năm 2006, chúng tôi đã hướng dẫn 8 sinh viên lớp Hán Nôm K26, khoa Văn trường Đại học Khoa học Huế khảo sát cách cấu tạo chữ Nôm ở trong những bài ca, bài dao của 14 huyện, châu trong tác phẩm *Thanh Hoá quan phong*. Tổng số chữ dùng để khảo sát là 14.181 chữ. Trong tổng số chữ Nôm dùng để khảo sát thì tính trung bình, người viết đã sử dụng khoảng 55,7% chữ Nôm vay mượn chữ Hán, còn 44,3% là chữ Nôm tự tạo. Điều đó chứng tỏ là càng về sau, chữ Nôm tự tạo càng tăng lên và chữ Nôm vay mượn càng giảm xuống. Điều này khiến cho người đọc chữ Nôm ở giai đoạn sau dễ nhận diện hơn.

¹ Trần Thị Thanh, cán bộ giảng dạy khoa Ngữ văn, Chủ nhiệm bộ môn Hán Nôm thuộc khoa Ngữ văn, Th.S. giảng viên chính, Đại học Khoa học Huế. Điện thoại liên lạc: 054.820930, Email: ttthanhdhkh@yahoo.com.

Từ sự phân tích cách cấu tạo chữ Nôm ở tác phẩm *Thanh Hoá quan phong* chúng tôi có thể đưa ra một số nhận xét sau:

- Trong tác phẩm *Thanh Hoá quan phong*, tùy theo các phần và nội dung ý nghĩa của từng đoạn trong mỗi phần mà người viết có thể tự lựa chọn cách viết chữ Nôm.
- Có một số chữ Nôm được dùng cố định ở trong các văn bản từ thế kỷ XV, trải qua các thời kỳ cho đến tận đầu thế kỷ XX.
- Một số chữ Nôm đã có sự biến đổi qua các thời kỳ. Khi phân tích cấu tạo chữ Nôm ở *Thanh Hoá quan phong*, chúng tôi thấy tác phẩm này đã ghi được những từ địa phương của Thanh Hoá, hay nói cách khác là những từ địa phương của phương ngữ khu IV.
- Ở phần *Như Xuân châu* còn cho thấy một số từ địa phương mà chỉ ở vùng đó mới có.

Tóm lại, sự diễn biến của chữ Nôm qua các thời kỳ là một xu thế hoàn thiện văn tự Nôm để gắn liền với lịch trình phát triển của tiếng Việt. kết quả thống kê và phân tích cấu tạo chữ Nôm ở *Thanh Hoá quan phong* cho chúng ta thấy chữ Nôm càng về sau càng dễ đọc, dễ nhớ và chữ sáng tạo ngày càng nhiều lên. Việc phân tích cấu tạo chữ Nôm ở *Thanh Hoá quan phong* sẽ thêm một tiếng nói về mô hình cấu trúc chữ Nôm ở thời kỳ sau (khi các nhà nghiên cứu chưa đưa vào bảng so sánh). Đây cũng chính là cơ sở để tìm hiểu các văn bản Nôm cụ thể nhằm tìm hiểu tiến trình lịch sử phát triển của tiếng Việt.
